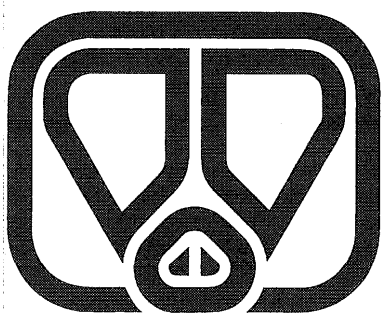

ir. W.P.J. Stroucken-Steeghs
ir. C.W.J.M. van der Vleuten
ir. H.M. Hoff
dr. ir. G.B.C. Backus

Reconstructie vanaf de basis. Fase 1: toekomstverkenningen van Limburgse varkenshouders

Praktijkonderzoek Varkenshouderij

Redactie-adres
Postbus 83
5240 AB Rosmalen
tel: 073 - 528 65 55

Proefverslag nummer P 4.33
september 1998
ISSN 0926 - 9541

1 Inleiding

In de afgelopen decennia heeft de varkenshouderij een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Voorbeelden zijn een toename van de omvang van de bedrijven en een grotere mate van specialisatie binnen de bedrijven. Vooral in grote delen van Zuid- en Oost-Nederland heeft deze ontwikkeling een aanmerkelijke bijdrage geleverd aan de toename van welvaart en werkgelegenheid. Mede door de omvang van de epidemie van klassieke varkenspest in Nederland in 1997 en 1998 zijn de sector en de samenleving geconfronteerd met de kwetsbaarheid van de sector op het gebied van diergezondheid. De varkenspestepidemie heeft naast economische schade ook imagoverlies en verminderde maatschappelijke acceptatie van de varkenshouderij in de huidige vorm in Nederland opgeleverd. Op diverse niveaus wordt daarom nagedacht over de toekomst van de Nederlandse varkenshouderij. Om de kwetsbaarheid van de sector te verminderen en de maatschappelijke acceptatie te vergroten, zijn door de overheid de Herstructureringswet en de Reconstructiewet opgesteld.

Het project "Reconstructie vanaf de basis" is een gezamenlijk initiatief van de provincie Limburg, de Limburgse Land- en Tuinbouw Bond (LLTB) en de vier Limburgse gemeenten Venray, Helden, Nederweert en Horst. In dit rapport zijn de resultaten van de eerste fase van het project weergegeven: de verkenning van de gevolgen van de recente ontwikkelingen en de toekomstverwach-

tingen volgens de voor deze fase van het project opgerichte reconstructiegroepen.

Het project "Reconstructie vanaf de basis" is onderverdeeld in drie fasen, die elk een eigen afronding hebben:

- Fase 1: verkenning van de gevolgen van de Herstructureringswet, de maatschappelijke ontwikkelingen, de marktontwikkelingen en de toekomstverwachtingen van de varkenshouderij. Er wordt een document opgeleverd dat de resultaten van de verkenningen weergeeft.
- Fase 2: opstellen van een samenhangende gebiedsvisie. Er wordt een samenhangende gebiedsvisie ontwikkeld, waarin het verslag van fase 1 wordt geïntegreerd met de andere functies van het platteland en waarin het wordt afgestemd met het bestaande beleid van de overheden. Deze gebiedsvisie is een belangrijke bouwsteen voor het te ontwikkelen provinciale reconstructieplan.
- Fase 3: implementatiefase. Er komen projecten tot stand, gereed voor uitvoering, die passen in de ontwikkelde gebiedsvisie. Deze projecten hebben betrekking op de reconstructie van het buitengebied en zij hebben een relatie met de Reconstructiewet.

Het onderzoeksteam van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij is verantwoordelijk voor de uitvoering van fase 1 van het project.

---

2 Onderzoeksmethode

Gebaseerd op cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is een analyse gemaakt van de huidige omvang en structuur van de varkenshouderij in Nederland en in de vier Limburgse gemeenten Venray, Horst, Helden en Nederweert (tabel 1 en tabel 2).

Vervolgens zijn er toekomstverkenningen gemaakt van de samenleving en de markt waarin het varkensbedrijf opereert, met een insteek op relevante beleidsterreinen als dierenwelzijn, diergezondheid, milieu, arbeidsomstandigheden en intrinsieke productkwaliteit. In de analyse is gebruik gemaakt van literatuur en van deskundige personen binnen en buiten het Praktijkonderzoek Varkenshouderij. Relevante economische kengetallen en gegevens zijn geïnventariseerd en geanalyseerd ter onderbouwing van de toekomstverkenningen.

De toekomstverkenningen zijn vervolgens voorgelegd aan en bediscussieerd met de reconstructiegroepen die speciaal voor dit project in de vier gemeenten zijn opgericht. De samenstelling van de reconstructiegroepen was als volgt: een wethouder (voorzitter), tien varkenshouders, een dierenarts, de gebiedscoördinator van de provincie Limburg, een afgevaardigde van de LLTB-SEV, een gemeentefunctionaris en het onderzoeksteam van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij. De deelnemende varkenshouders hadden bedrijven die verschil-

den in specialisatie en in omvang. Het waren allen ondernemers die hun bedrijf wensten voort te zetten.

Per gemeente zijn, van april tot en met juli 1998, drie bijeenkomsten met de betreffende reconstructiegroepen gehouden. Ter afsluiting heeft nog een vierde plenaire bijeenkomst plaatsgevonden met de vier reconstructiegroepen samen. In hoofdlijnen zijn de bijeenkomsten als volgt opgezet:

In de eerste bijeenkomst werd het doel van het totale project en van fase 1 nader toegelicht. Het onderzoeksteam schetste een beeld van de huidige varkenshouderijstructuur in Nederland en in de gemeenten Venray, Horst, Helden en Nederweert. De mogelijke gevolgen van de Herstructureringswet kwamen hierbij aan de orde. Ingegaan werd op een aantal aspecten die een rol spelen bij de afweging van een ondernemer om wel of niet door te gaan met het varkensbedrijf.

De veranderende wereld rondom het varkensbedrijf met betrekking tot samenleving en markt werd toegelicht en met de reconstructiegroep bediscussieerd. Aan het einde van de eerste bijeenkomst kregen de deelnemende varkenshouders de opdracht na te denken over de toekomst van hun eigen bedrijf, waarbij ze vijf thema's aangereikt kregen, te weten diergezondheid, dierenwelzijn, arbeidsomstandigheden, milieu en intrinsieke productkwaliteit.

In de tweede bijeenkomst bracht elke deelnemende varkenshouder per thema zijn/haar ideeën voor mogelijke aanpassingen of veranderingen op zijn/haar bedrijf naar voren. Hieruit werd per thema een overzicht van aanpassingen/veranderingen opgesteld, met daarnaast de visie van het Praktijkonderzoek Varkenshouderij. Over een aantal aspecten bestond verschil van mening tussen de deelnemers onderling en/of het Praktijkonderzoek. Het eindresultaat van de tweede bijeenkomst was een overzicht van alle zaken waarover overeenstemming en verschil van mening bestond.

In de derde bijeenkomst werden de resultaten van de discussies over het bedrijf van de toekomst besproken. Het onderzoeksteam ging in op de huidige financiële en economische positie van de varkensbedrijven en de verwachtingen voor de toekomst.

Vervolgens werden de doelstellingen van de Rijksuitgangspuntennota (voorloper van de Reconstructiewet) besproken. De derde bijeenkomst werd afgesloten met een discussie over de invulling van de Reconstructiewet.

De vierde, plenaire bijeenkomst is georganiseerd om met alle reconstructiegroepen de resultaten te bespreken, met als doel consensus te bereiken dan wel verschillen van mening te peilen. Aan de hand van een vijftigtal stellingen werd door middel van stemmen de mening van de deelnemers gevraagd. De stemming was anoniem; van de deelnemer is wel de woonplaats genoteerd. Tijdens de pauze werden de stemmen geteld, waarna deze gepresenteerd werden. Stellingen waar minder dan 70% van de deelnemers mee instemden werden besproken in de discussie die op de presentatie volgde.

Tabel 1: Bedrijven met varkens naar omvang en type in Nederland (Bron: CBS, 1996)

	Zeugen	Vleesvarkens	Zeugen en vleesvarkens	Totaal
Klein ¹	1.819	9.512	1.530 (647 hg, 866 g)*	12.861
Midden ¹	1.705	2.776	1.427 (611 hg, 816 g)	5.908
Groot ¹	1.212	123	788 (460 hg, 345 g)	2.133
Totaal	4.736	12.411	3.745 (1.718 hg, 2.027 g)	20.892

* hg = halfgesloten; g = gesloten

¹ Klein: minder dan 100 zeugen en/of 500 vleesvarkens; groot: meer dan 200 zeugen en/of 2.500 vleesvarkens

Tabel 2: Bedrijven met varkens naar omvang en type in Nederweert, Venray, Helden en Horst (Bron: CBS, 1997)

	Zeugen	Vleesvarkens	Zeugen en vleesvarkens	Totaal
Klein ¹	15	155	23 (10 hg, 13 g)*	193
Midden ¹	52	162	73 (27 hg, 46 g)	287
Groot ¹	84	17	99 (48 hg, 51 g)	200
Totaal	151	334	195 (85 hg, 110 g)	680

* hg = halfgesloten; g = gesloten

¹ Klein: minder dan 100 zeugen en/of 500 vleesvarkens; groot: meer dan 200 zeugen en/of 2.500 vleesvarkens

3 Resultaten en discussie

De resultaten van de verkenning en de reacties van de reconstructiegroepen worden hier per thema weergegeven. Het thema wordt voorafgaand aan de verkenning en de reactie van de reconstructiegroepen kort toegelicht.

3.1 Sector

Veranderende eisen van de markt en maatschappelijke eisen met betrekking tot diergezondheid, dierenwelzijn en milieubelasting hebben geleid tot extra hoge productiekosten in vergelijking met de rest van Europa. Retailers (grote supermarktketens) worden steeds groter en stellen eisen aan leveranciers, opdat zij zich kunnen onderscheiden van de concurrent. De veranderende wereld rondom de varkensbedrijven met betrekking tot de markt en de samenleving heeft de komende jaren een grote invloed op de structuur van de varkenshouderij. De Herstructureringswet en de concept Reconstructiewet zullen een versnelling teweeg brengen in de keuzes die op de bedrijven vanwege de markt en de samenleving gemaakt moeten worden.

3.1.1 Verkenning

De varkenshouder wordt meer afhankelijk van door retailers geformuleerde eisen. Dit vereist van de varkenshouderij een omslag van producentgericht denken (zo laag mogelijke kosten) naar consument- of marktgericht denken (garanties en waarborging eindproduct). Er zal een grotere marktsegmentatie ontstaan, waarbij onderscheid gemaakt wordt op basis van productie-eisen en productkwaliteit. Certificering van slachterijen, varkensbedrijven en andere schakels in de productiekolom zullen dit onderscheid voor de klant zichtbaar maken.

De verwachting van het Praktijkonderzoek is dat over tien jaar nog maar 43% van het huidige aantal varkensbedrijven over zal zijn (zie tabel 3). Dit beeld verschilt overigens niet veel van de situatie in de vier Limburgse gemeenten. De overlevingskansen van varkensbedrijven worden vooral bepaald door de mogelijkheden om op te schalen naar minimaal twee VAK. De volgende randvoorwaarden spelen daarbij een rol:

- heeft het bedrijf voldoende cash flow om deze stap financieel te maken?
- is de locatie van het bedrijf voldoende toereikend om een verdere opschaling te maken?

Naar de mening van het onderzoeksteam vallen de bedrijven die in potentie de stap naar twee VAK kunnen maken voornamelijk in de categorie "grote bedrijven" (meer dan 200 zeugen en/of meer dan 2.500 vleesvarkens). De kenmerken van de bedrijven in 2010 zijn:

- omvang van twee VAK;
- minimaal één VAK in de varkenshouderij;
- de bedrijven zijn gecertificeerd;
- de bedrijven zijn gesloten of maken deel uit van een gesloten structuur (vaste relaties met minimale contacten);
- er is sprake van een controleerbare en dus verzekerbare contactstructuur;
- de bedrijven hebben een zelfstandige ondernemersvorm;
- de bedrijven zijn familiebedrijven, met vaak personeel in loondienst (mogelijk eigen familie).

De bedrijven zullen gecertificeerd zijn voor de bedrijfsdelen dierenwelzijn, diergezondheid, milieubelasting, voer- en medicijngebruik en arbeidsomstandigheden. Managementinformatiesystemen (MIS-en) zullen als ondersteuning van de bedrijfsvoering een belangrijke rol in de bedrijfsvoering spelen. Door gebruik te maken van computernetwerken kan er ook een intensieve uitwisseling van gegevens met dierenarts, voorlichter, slachterij of accountant plaatsvinden.

3.1.2 Reactie van de reconstructiegroepen

De varkenshouders binnen de reconstructiegroepen vinden de grotere afhankelijkheid van afnemers niet bezwaarlijk, zolang er binnen de contracten naast de aan- en aflevergaranties ook prijsafspraken worden meegenomen. De verhoogde investeringen moeten terug te verdienen zijn. Aan de andere kant constateren de varkenshouders ook dat er binnen de sector weerstand is tegen deze ontwikkeling, omdat de vrijheid van handelen wordt beperkt en er minder ruimte is voor eigen initiatief.

Binnen de reconstructiegroepen heerst veel twijfel over de inschatting dat de afname van 57% van het aantal bedrijven werkelijkheid zal worden. Wel is een meerderheid (72%) van de leden van de reconstructiegroepen van mening, dat de autonome ontwikkeling van de varkenshouderij al een groot deel van de huidige problemen zal oplossen. Men is dan ook van mening dat hier-

Tabel 3: Bedrijven met varkens in Nederland

	Bedrijven met varkens (CBS, 1996)	Bedrijven met varkens in 2003	Bedrijven met varkens in 2010
Klein ¹	13.000	8.000	3.000
Midden ¹	6.000	4.500	3.000
Groot ¹	2.000	2.500	3.000
Totaal	21.000	15.000	9.000

¹ Klein: minder dan 100 zeugen en/of 500 vleesvarkens; groot: meer dan 200 zeugen en/of 2.500 vleesvarkens

mee bij de uitwerking van de Reconstructiewet rekening gehouden dient te worden.

Daarnaast wordt opgemerkt dat er op dit moment nog teveel onduidelijkheid in de regelgeving is. Men is van mening dat er op korte termijn duidelijke plannen moeten komen die een gefundeerde keuze voor de toekomst mogelijk maken. Daarbij zijn drie doelgroepen te onderscheiden: de blijvers (bedrijven die in de toekomst door zullen gaan), de wijkers (bedrijven die stoppen) en de uitdrijvers (bedrijven die geen toekomstmogelijkheden hebben maar ook niet direct zullen stoppen, dus als het ware "uitdrijven"). Er moet niet alleen duidelijkheid komen voor de blijvers, maar er moeten ook goede sociaal-economische plannen komen voor de wijkers en de uitdrijvers. In deze plannen zullen prikkels moeten worden opgenomen, zodat twijfelaars er voor kiezen hun bedrijf versneld te beëindigen.

3.2 Diergezondheid

Met de invoering van de Herstructureringswet Varkenshouderij wordt een diergezondheidsheffing ingevoerd. Deze heffing is een prikkel om tot diergezondheidsmaatregelen te komen in de varkenssector, zowel op bedrijfs- als op sectorniveau. Daarnaast is de Reconstructiewet in ontwikkeling, die door middel van het creëren van ruimtelijke structuren dierziekte-epidemieën moet beperken en deze bij een eventuele uitbraak beter beheersbaar moet maken.

Per 1 juli is de Regeling "Hygiëne-voorschriften besmettelijke dierziekten" in werking getreden, waarin voor 1 december 1998 een fors aantal maatregelen op bedrijfsniveau verplicht wordt gesteld.

3.2.1 Verkenning

De komende jaren zal de Nederlandse varkenshouderij een cultuuromslag doormaken met betrekking tot diergezondheidszorg. Veel kleine varkenshouders zullen besluiten de noodzakelijke investeringen niet meer te doen. Kleine zeugenhouders zullen daarnaast geconfronteerd worden met behoorlijke afzetproblemen vanwege de te kleine koppels biggen.

De sector zal nauwgezet de contacten tussen bedrijven reguleren en registreren. Het I&R-systeem zal hiertoe als basis dienen. Er zullen algemene regels bestaan voor personen die een varkensbedrijf bezoeken. De verplichtingen zullen in het certificaat zijn vastgelegd. De huidige voorgestelde concept-Reconstructiewet zal, wanneer deze wet wordt ingevoerd, leiden tot het instellen van clusters en het varkensvrij maken van zones. Deze clusters en zones worden ter voorkoming van verspreiding van dierziekten ingesteld. Dit zal grote consequenties hebben voor de structuur van de varkenssector en de individuele bedrijven die het aangaat.

3.2.2 Reactie van de reconstructiegroepen

Varkenshouders zien meer in aanpassingen op bedrijfsniveau dan in de vorming van clusters en varkensvrije zones. Een vorm van compartimentering, die geactiveerd kan worden bij uitbraak van een besmettelijke dierziekte, wordt wel als nuttig gezien. Het gevormde

compartiment moet dan wel geheel afgesloten kunnen worden (inclusief alle transporten van leveranciers en destructor), anders heeft het geen zin. Van een varkensvrije zone verwacht men absoluut geen toegevoegde waarde, alleen al niet omdat andere diersoorten wel in deze zone mogen rondlopen. Men verwacht dat bij een uitbraak van een besmettelijke ziekte de Europese regelgeving boven de Nederlandse regelgeving wordt gehanteerd. Indien het Permanent Veterinair Comité van de EU zonder meer beslist dat 10 km rond de plaats van uitbraak van de besmettelijke ziekte geen vervoer van dieren of varkens mag plaatsvinden, dan heeft het weinig zin om geld te gaan investeren in het invoeren van compartimenten of varkensvrije zones.

De Regeling "Hygiëne-voorschriften besmettelijke dierziekten" ziet men niet als een belemmering. Op enkele punten wil men in de reconstructiegroepen zelfs verder gaan. Er zal wel gekeken moeten worden naar een acceptabele aanpassingstermijn. Na het verstrijken van deze termijn moeten sancties worden opgelegd aan bedrijven die niet voldoen. De varkenshouders zijn van mening dat tegen collega's die onverantwoord met de preventie van dierziektes omgaan, hard moet worden opgetreden.

3.3 Dierenwelzijn

Het uitbreiden van een varkensbedrijf boven het uitgangsniveau van 1996 zal in 1998 en 1999 volgens het Varkensbesluit een complete aanpassing van het uitbreidende bedrijf op het gebied van dierenwelzijn vergen. Indien men alleen de 10% generieke korting opvult in 1998 en 1999, dan gelden deze eisen nog niet. Na 1999 worden de aanpassingen op het gehele bedrijf bij elke uitbreiding of verbouwing verlangd. Vanaf 2008 moeten alle varkensbedrijven aan alle eisen uit het Varkensbesluit voldoen.

3.3.1 Verkenning

De aanpassingen op de bedrijven hebben verregaande consequenties voor de interne bedrijfsvoering. Ook hier kan over een cultuuromslag gesproken worden, nu op het gebied van dierenwelzijn. Voor veel ondernemers met een klein of middelgroot bedrijf kan dit de aanleiding zijn om het bedrijf niet verder op te schalen en op termijn tot bedrijfsbeëindiging te besluiten.

3.3.2 Reactie reconstructiegroepen

Er is veel onbegrip bij de varkenshouders over de wijze waarop in de media de huidige houderijsystemen ter discussie worden gesteld. Men vraagt zich af of "de nieuwe inzichten" wel zoveel diervriendelijker zijn. Aanpassingen op het gebied van welzijn worden geaccepteerd, zodra onderzoek heeft uitgewezen dat een verandering ook praktisch uitvoerbaar is. Het grootste deel van de varkenshouders vindt dat welzijnseisen meegenomen moeten worden in de certificering, en dat precieze invulling van het welzijn op bedrijven afhankelijk moet zijn van de eisen van het marktsegment waarvoor geproduceerd wordt. Daarnaast dienen de aanpassingen in het investeringsritme te passen.

Overheidsregulering is alleen acceptabel indien het op EU-niveau geschiedt.

3.4 Arbeidsomstandigheden

Vanuit de Herstructureringswet wordt niets met betrekking tot arbeidsomstandigheden gereguleerd.

3.4.1 Verkenning

De invoering van de Herstructureringswet en het Varkensbesluit heeft consequenties voor de arbeidsomstandigheden. Vooral de veranderende bedrijfssystemen als gevolg van de dierenwelzijnsmaatregelen, kunnen op gespannen voet staan met de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden. Voorbeelden zijn de arbeidsintensiviteit (groepshuisvesting, stabiele groepen) en de stofproductie als gevolg van het gebruik van bodemsubstraten. Desalniettemin zullen in het bedrijf van de toekomst de arbeidsomstandigheden steeds belangrijker worden. Varkenshouders werken steeds meer met personeel in loondienst en ook hun eigen verzekeringspremies zijn erg hoog. Veilig, efficiënt en gezond werken krijgen meer aandacht dan voorheen. Stof en lawaai zullen worden gereduceerd en er worden zoveel mogelijk aangepaste hulpmiddelen en beter (de-)monterbare en minder zware hokafscheidingen gebruikt.

3.4.2 Reactie reconstructiegroepen

De reconstructiegroepen concluderen dat vooral de dierenwelzijnseisen zullen leiden tot slechter wordende arbeidsomstandigheden. Daarom pleiten zij zeer sterk voor het meewegen van de arbeidsomstandigheden bij de besluitvorming rondom dierenwelzijnssystemen.

3.5 Milieu

Door de Herstructureringswet zullen toekomstige uitbreidingen van varkensbedrijven alleen worden toegestaan wanneer men het bedrijf volledig aanpast aan de milieu-eisen van de toekomst. Bij invoering van de huidige concept Reconstructiewet zullen in de zogenaamde kwetsbare gebieden aanvullende eisen gelden met betrekking tot ammoniak- en stankemissie en het uitrijden van varkensmest.

3.5.1 Verkenning

Milieu zal in de toekomst veel aandacht blijven vragen op intensieve varkensbedrijven. In de kwetsbare gebieden zullen de milieuvoorzieningen op de bedrijven vergaand zijn. De extra kosten leiden er toe dat beginnende ondernemers bij bedrijfsopname zullen afwijken of het misschien niet beter is het bedrijf elders voort te zetten. Voorlopig zal er druk op de mestmarkt blijven - ook na de 25% afroaming van de varkensstapel -, als gevolg van de verdere aanscherping van de bemestingsnormen en het aanvullende fosfaat- en stikstofbeleid. Er zal

steeds meer maatwerk bij de afzet van mest geleverd moeten worden. Hierdoor zal mestbewerking op bedrijfsniveau vanuit de afzetmarkt verder worden gestimuleerd.

Het ammoniakbeleid zal de komende jaren in de kwetsbare gebieden van grote invloed zijn op de varkenshouderijstructuur, zeker als de Reconstructiewet werkelijkheid wordt. Emissie-arme stallen worden gemeengoed en worden verder geoptimaliseerd in relatie tot welzijnsvriendelijke systemen.

Energiegebruik blijft zowel op bedrijfs- als op sectorniveau veel aandacht vragen.

3.5.2 Reactie reconstructiegroepen

Milieu blijft in de toekomst een belangrijk issue. Men ziet een duidelijke spanning tussen diergezondheids-, dierenwelzijns- en milieumaatregelen. Er wordt sterk gepleit voor meer onderzoek om oplossingen te bieden voor het spanningsveld tussen de verschillende aandachtsgebieden.

3.6 Intrinsieke productkwaliteit

In de Herstructureringswet en de concept Reconstructiewet worden geen impulsen gegeven met betrekking tot de intrinsieke productkwaliteit.

3.6.1 Verkenning

Resistentie-ontwikkeling tegen antibiotica wordt een steeds groter volksgezondheidsprobleem. Het gebruik van antibiotica als veevoedingsadditief en als medicijn zal in de varkenshouderij steeds verder aan banden gelegd worden.

De besmetting van vlees met bijvoorbeeld salmonella krijgt steeds meer aandacht. Dit zal leiden tot een verdere aanscherping van hygiëne maatregelen op de varkensbedrijven.

De varkenshouderij zal een belangrijke afnemer van reststoffen uit de voedingsmiddelenindustrie zijn. De kwaliteit en het toepassen van reststoffen en diervoeder zullen nadrukkelijk deel uitmaken vormen van het certificeringssysteem.

3.6.2 Reactie reconstructiegroepen

De kwaliteit van het stukje vlees staat hoog in het vaandel. Zodra er voor het huidige voer goede alternatieven komen, met minder antibiotica en andere toevoegingen, dan is men bereid deze te voeren. Dit moet alleen niet leiden tot een exponentiële stijging van het curatief gebruik van geneesmiddelen of het aantal zieke dieren, en ook niet tot een exponentiële daling van de technische resultaten. Vooral met betrekking tot antibiotica is de sector er zich van bewust dat er zo snel mogelijk aanpassingen moeten komen. Onderzoek naar alternatieven op dit gebied moeten dan ook een hoge prioriteit hebben.

4 Conclusies en aanbevelingen

In de discussie over de sector wordt aanbevolen om bij de reconstructie drie doelgroepen te onderscheiden: de blijvers, de uitdrijvers en de wijkers. Voor alle groepen dienen afzonderlijke plannen gemaakt te worden. Het is van groot belang om in de communicatie vanuit de overheid of standsorganisatie deze doelgroepen te onderscheiden. Gebleken is dat er veel verwarring bestaat over de beoogde doelgroep voor wie de beleidsmaatregelen bedoeld zijn.

De discussiegroepen voorzien dat ten gevolge van de vele bedrijfsbeëindigingen binnen de sector er de komende jaren veel gebouwen in het buitengebied leeg komen te staan. Aanbevolen wordt een systeem te ontwikkelen, waarbij het aantrekkelijk wordt voor de stoppers om hun stallen af te breken. Voorkomen moet worden dat er een soort quoteringsysteem van stallen ontstaat, die een blijvende kostprijsverhoging voor de blijvers veroorzaakt.

In de discussie over het thema diergezondheid is duidelijk geworden dat, als gevolg van het ontbreken van een rationele onderbouwing, er in de reconstructiegroepen geen draagvlak bestaat voor het fenomeen clusters en varkensvrije zones. Gedurende de discussies is voortdurend gezocht naar de argumentatie. Vanuit diergezondheidsoogpunt is de argumentatie niet gevonden. Deze is er wel als het gaat om de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (Natuurbeleidsplan). Aanbevolen wordt om alsnog met een deugdelijke onderbouwing vanuit diergezondheidsoogpunt te komen. Indien dit niet mogelijk is, dient men te communiceren welke andere doelen er nagestreefd worden.

De reconstructiegroepen zien het gesloten maken van bedrijfsstructuren ten behoeve van de diergezondheid als een goede zet in de beperking van insleep van besmettelijke ziekten. Doordat er op dit moment door de milieuregelgeving afroming plaatsvindt bij verhande-

ling van rechten, wordt de samenvoeging van bedrijven tegengewerkt. De reconstructiegroepen bevelen aan om te bekijken hoe het samenvoegen van bedrijven in meer situaties dan nu gestimuleerd kan worden, zodat bedrijfsstructuren meer gesloten kunnen worden.

Als gevolg van de problemen rondom de uitkoop- en verplaatsingsregeling NUBL-M7, een regeling in het kader van het thema milieu, is er een behoorlijk wantrouwen ontstaan met betrekking tot dit soort regelingen. Aanbevolen wordt om pas met zo'n regeling van start te gaan als deze juridisch volledig waterdicht en betrouwbaar is, en zodra zeker is dat er geld beschikbaar is.

Aanbevolen wordt om het beleid met het lokaal bevoegde gezag af te stemmen. Als voorbeeld kan hier de problematiek van de aanbiedingsplaats van kadavers genoemd worden, waar het beleid voor diergezondheid botst met het lokale milieubeleid en het bestemmingsplan. Voorkomen moet worden dat voorgesteld beleid in de uitvoering tot problemen leidt bij het verkrijgen van vergunningen, of dat het in conflict komt met beleid van ander (locaal) gezag.

Aanbevolen wordt om beleid dat op gespannen voet staat met ander beleid (bijvoorbeeld bij de stalinrichting: dierenwelzijn tegenover milieu) extra aandacht te geven en goed op elkaar af te stemmen. Er zal een goede afweging gemaakt moeten worden hoe om te gaan met deze tegenstellingen.

Uit de discussies over de thema's diergezondheid, dierenwelzijn en milieu bleek steeds dat de praktijk met nadruk aanbeveelt om geen "half-was" saneringsbeleid te voeren. Voorkom dat bedrijven in gebieden waar geen toekomst voor de varkenshouderij is weggelegd, een langzame dood tegemoet gaan. Geef deze bedrijven een goede kans om te stoppen of om elders door te gaan.

© 1998, Praktijkonderzoek Varkenshouderij, Rosmalen

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

---

Reeds eerder verschenen proefverslagen

Proefverslag P 4.31

Ammoniakemissie in een biggenopfokafdeling met een schuine putwand. A.J.A.M. van Zeeland en Brok, G.M. den, februari 1998.

Proefverslag P 4.32

Het tijdelijk spenen van biggen. J.G. Plagge en Peet-Schwering, C.M.C. van der, juni 1998

Exemplaren van proefverslagen kunnen worden verkregen door f 10,- per verslag over te maken op Postbanknummer 51.73.462 ten name van het Proefstation voor de Varkenshouderij, Lunerkampweg 7, 5245 NB ROSMALEN, onder vermelding van het gewenste verslagnummer. Buitenlandse abonnees betalen f 15,- per P 4-verslag (dit is inclusief verzendkosten) én f 15,- overschrijvingskosten per bestelling.